

Uns intents

Era pels anys trenta quan a Castellar va fer-se per primera vegada un Homenatge a la Vellesa i entre els assistents es varen repartir uns llibrets addients. Un d'ells, l'anomenat «Els vells, font de poesia» era una selecció de poesies d'autors catalans i allà, al costat de Carner o de Bofill i Mates i tants d'altres poetes ben estimats també hi havia l'Arús; el representava una poesia llarga de versos pausats, sereníssims, que portava per títol «L'àvia». La gent ho comentava amb una complaença en la que es notava que Castellar tenia a l'Arús com un poeta ben seu i que podia portar amb honor el nom de Castellar i tot el Vallès.

Els qui havem tractat al poeta Arús personalment sabem que aquest es queixa de tant en tant de que no es sent prou conegut i acompanyat, però aquest fet demostra que aquest sentiment neix més del propi esperit del poeta que de la realitat. Ja ens ho diu ell mateix, intelligent i sensible com és, que en el seu caràcter hi ha uns distanciaments. En un poema dit «de caçador» es complau en l'amistat d'un gos contrastant-la amb la manca d'amistat dels homes:

Veig pujar dels seus ulls una amistat molt tendra
que no he pas trobat sempre en els ulls dels humans.

L'afany de trobar-se ben comprès i la decepció de no aconseguir-ho el duu a voltes fins a refugiar-se en la soletat com diu en la «Elegia forestal»:

«Allà ignorat dels homes i lluny de la ciutat
lluny de la boira baixa de la vulgaritat...»

es declara:

«un poeta misàntrop, enemic del tràit
que al marge de l'estulta i enorme multitud
enyora les delícies d'un impossible oasi...»

i ens diu que se'n torna

...«vers els homes que menyprea mon cor».

Un altre de contingut més suau i més íntim i que té per nom «Així és mon esperit» declara que somniar, fullejar llibres, compondre versos i sentir música el fan anar

«entre els mortals com un sonàmbul»

i diu que els altres éssers són com

«ombres que em trameten llurs veus inútils»

reconeix que no sap

«...ni l'any, ni el mes, ni el dia
car dins mon esperit el temps no passa...»

Sembla que ja n'hi ha prou de mostres d'aquesta separació entre el poeta i Castellar causada més per l'afany de perfecció del primer que per defectes d'aquest poble seu i del que tantes fonts d'inspiració ha sabut trobar en els seus paisatges i gent senzilla. En el mateix poema en el que ens diu com és el seu esperit l'Arús es declara

«...del tot encara no deseixit dels homes...»

i per això ara cal buscar en l'obra de l'Arús els moments en què s'ha aproximat més a la realitat social que l'envoltava i l'envolta. En aquesta aproximació ha representat un mur insalvable l'ideari del poeta que tants de cops traspua en els seus versos i proses. Té tanta desconfiança envers les innovacions que per tot veu amenaces als valors que ell es creu en consciència obligat a defensar. Ben característic és el fet de com s'ha mostrat contrari a les formes artístiques més actuals com oblidant que tot quan actualment és clàssic també era nou i incompès en els seus primers temps. Això, portat al camp de les relacions socials i a la vida comunitària, s'ha traduït en unes idees conservadores que per extremes i tancades és natural que no hagin estat compartides per molts castellarencs. No ha dut una actuació pública però els seus escrits han sortit en aprovació i defensa d'aquestes opinions en ocasions que, potser per molts comptades, justament, es compten.

Hem vist, doncs, aquesta limitació però per part de l'Arús hi han hagut intents de superació de la mateixa: intents en els que, seguint igualment fidel a les seves opinions, hi veiem una comprensió de les ànsies populars envers la llibertat, la catalanitat i la cultura: intents en els que el veiem dirigir-se al poble amb els seus versos cridant-lo a l'agraïment envers el treball d'un mestre o d'un rector amb paraules en les que cap una més ampla interpretació i així tenim que ens diu d'un popular mestre de minyons que

«...és com un arboricultor...» i que
«la ciència en ses mans és talment un empelt»

i diu del rector, més ple de bons desitjos que reflexant la realitat, que el seu cor és ample i que en ell

«dels més pròxims fins als més distants
pot trobar-hi cabuda tot el poble»

Un altre moment en el que veiem que també l'Arús, desenganyat d'antics entusiasmes, es donava compte també de que Catalunya havia perdut molt després de la guerra civil és quan dedica un sonet a la Verge de Montserrat, que tant significava en aquells moments per dir-li

«Refeu la nostra Esperança!
Doneu-nos com a fermança
de tot altre bé, la Pau!»

I, cercant, cercant, potser trobarem un moment en que l'Arús s'apropa més a la realitat social del poble: és quan accedeix a fer la lletra d'un himne al que posa el nom de «El cant fidel». En ell parla dels allunyats als que el record del campanar segueix enllà del món i amb profund realisme diu que l'esperança és un bri, una cosa ben petita però que pot créixer i diu que els records són cendra, una cosa que fa respecte però amb la que no cal comptar

Cantem el poble i tot el que ens hi aferra
el bri de l'esperança, la cendra dels records,
l'escalf dels viu i l'aspra terra
on ens esperen nostres morts.

Al final ha tractat d'aspra a la terra amb una franquesa que només pot néixer de l'amor. Un amor que compartim i a l'escalf del qual ens hi podem trobar tots.

Antònia BUIXADÉ